

ПОВНОВАЖЕННЯ ІНКВІЗИТОРА В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

Козинець Олена Гаврилівна,

завідувач кафедри
правоохоронної діяльності та
загальноправових дисциплін,
юридичного факультету

Навчально-наукового інституту права і
соціальних технологій

Національного університету

«Чернігівська політехніка»,

кандидат історичних наук, доцент

elena_8067@ukr.net

Спунтай Ярослав Сергійович,

студент групи ПД-211

юридичного факультету

Навчально-наукового інституту права і
соціальних технологій

Національного університету

«Чернігівська політехніка»

Насьогодні права людини закріплені на конституційному рівні, вони охороняються, їх захищають. Але так було не завжди. Тривалий час, особливо в період середньовіччя, судовий процес мав інквізиційний характер і був обвинувальним. Чи не єдиним доказом у суді вважалось власне зізнання обвинуваченого.

Відбувалась непримиренна боротьба з інакомисленням і особливих «успіхів» в цьому досягла Священна інквізиція, яку проводила католицька церква.

Діяльність Інквізиції в середні віки суттєво вплинула на хід історії Європи. Вона змогла зберегти сильний вплив церкви на маси та знищити інакодумців, які на певному етапі почали становити вже велику загрозу для влади папи Римського, тож його відповіддю було призначення особливої групи людей, які наділялись повноваженнями проводити судовий процес над еретиками від його імені, вони носили назву Інквізитори.

Хто такі Інквізитори? Якими повноваженнями їх наділяли від імені папи Римського, якими чеснотами повинні були володіти особи, які мали цей статус та які особливості були в судовому процесі головою якого був Інквізитор.

На нашу думку доцільно буде розпочати з загального пояснення, що таке інквізиція та чому вона виникла. Потреба в інквізиції була зумовлена тим, що протягом існування християнської віри навколо найпотужнішої на той час в Європі католицької віри зібралося дуже багато еретиків, інакодумців. Найсильнішими з них були катари, оскільки саме від них церква відчувала найбільшу загрозу. Оскільки держави в той час мали дуже міцні зв'язки з церквою, саме вони почали боротьбу з еретиками. І з часом ситуація ставала гірше і почала змінюватися після виходу папської були 1184 р., в якій йшлося про підтримку світської влади збоку Церкви при розслідуванні ересей [1].

Так, вже у 1229 р. було затверджено Єпископську Інквізицію, завданням якої був розшук еретиків та розслідування справ, пов'язаних з їхньою діяльністю. Тобто, папа Римський не засновував інквізицію як окремий трибунал, він лише призначав спеціальних постійних суддів, котрі виконували свої доктринальні функції від імені папи Римського, і вже там де вони працювали виникала інквізиція [2, с. 89].

Слід зазначити, що характерною особливістю діяльності інквізиції була не її специфічна процедура, не таємний допит свідків і, як наслідок, офіційне пред'явлення обвинувачення, не переслідування еретиків повсюдно, не тортури, яких не призначали і навіть не дозволяли протягом десятиліть після початку інквізиції, ні, зрештою, різноманітні

санкції, ув'язнення, конфіскації тощо. Усі ці покарання були і застосовувались задовго до інквізиції.

Інквізитор, власне кажучи, був особливим, але постійним суддею, що виступав від імені папи Римського і наділений ним правом і обов'язком законно розглядати злочини проти Віри; він, однак, повинен був дотримуватися встановлених правил канонічної процедури і призначати звичайні покарання.

Тепер розглянемо питання підбору кадрів. Церква ставила такі вимоги до майбутніх Інквізиторів: людина повинна була володіти якостями хорошого судді; щоб його оживляла палаюча ревність до Віри, спасіння душ і знищення ересі; що серед усіх труднощів і небезпек він ніколи не повинен піддаватися гніву чи пристрасті; щоб він безстрашно зустрічав ворожість, але не мав заличатися до неї; щоб він не піддався жодному спонуканню чи загрози, але не був безсердечним; що, коли дозволяють обставини, він повинен дотримуватися милосердя при призначенні покарань; щоб він прислухався до порад інших і не надто довіряв своїй власній думці чи видимості, оскільки часто ймовірне є неправдою, а правда малоюмовірною.

Тож надзвичайно придатними завдяки своїй вищій богословській підготовці та іншим характеристикам для виконання завдання інквізиції видалися монахи орденів домініканців та францисканців. Вони не лише були наділені необхідними знаннями, але також, цілком безкорисливо та без впливу мирських спонукань, виконували виключно те, що здавалося їхнім обов'язком на благо Церкви. Тому інквізитори були обрані папами Римськими переважно з цих орденів, особливо з орденів домініканців [3, с. 542].

Для того щоб більше зрозуміти які функції виконував Інквізитор треба ближче ознайомитись з процедурами його роботи. Все починалось з того що прибуваючи на нове місце роботи в поселенні оголошувався місячний термін благодаті, протягом цього терміну жителів викликали до Інквізитора на допит, підчас якого людина могла здаватися за власним бажанням і розповідала про всі свої погані діяння, взамін вона отримувала покуту, до прикладу паломництво, уникаючи таким чином будь-якого суворого покарання. Ці стосунки були корисними обом сторонам, але Інквізитор в такий спосіб отримував корисну інформацію: прямі докази проти інших осіб, або ознаки за якими розумів в якому напрямку йому треба рухатись у розслідуванні. Так, Інквізитори мали функції слідчого в перші місяці розслідування. Після того, як основна маса доказів збиралась, починалися судові процеси, підчас процесу обов'язково повинні були бути присутні двоє свідків, або більше. Особливістю процесу було те, що вони не мали прокурора, який підтримував обвинувачення, бо цю функцію виконував суддя, тобто сам Інквізитор [2, с. 106].

Таким чином, Інквізитора можна охарактеризувати як спеціального суддю з духовних справ, котрий поєднував у собі функції слідчого, прокурора та самого судді. Це було унікальною практикою, яка проіснувала до XIX ст. і остаточно зникла в 1834 р. з розформуванням її останньої філії в Іспанії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Catholic Encyclopedia [C. G. Herbermann,, E. A. Pace, C. B. Pallen, та ін.]. New York: Robert Appleton Company, 1913. URL: <https://www.newadvent.org/cathen/> (06.06.2022)
2. Peter G. Die geheime Inquisition / Godman Peter. German: Verlagshaus Römerweg, 2005. 400 с.
3. Дометійович Є. О. Українська мала енциклопедія. Буенос-Айреси: Дзвін, 1957. 528 с.